

DOSSIER DONORKINDEREN

DE EERSTE GENERATIE WORDT VOLWASSEN

Op zoek naar de helft van jezelf

Als de *birds* en de *bees* het laten afweten, staat de wetenschap klaar om de draad op te pikken: wie zelf niet gezegend is met gezond zaad, kan een kwakje kopen bij een spermabank. Iedereen gelukkig, zou je denken, maar ondertussen is de eerste generatie donorkinderen opgegroeid en blijkt toch niet alles koek en ei te zijn: "Je hele leven bouw je een identiteit op rond je mama, papa en jezelf. En plots valt vijftig procent weg. Je voelt je iemand anders, je vervreemdt van jezelf." Dossier donorkinderen: hoe moet het nu verder?

TEKST: LAURA VAN BOUCHOUT

Maar liefst één op de tien Belgen met een kindervens heeft moeite om binnen een jaar zwanger te geraken. Voor vijfhonderd tot duizend van hen biedt donorsperma de oplossing, maar er zijn wel wachtlijsten door het tekort aan donors. Wensouders die een achterpoortje zoeken, steken de grens over of zoeken online het illegale circuit op. Herman Tournaye is voorzitter van de *Belgian Society for Reproductive Medicine* en leidt het fertiliteitscentrum van het UZ Brussel: "Bij ons duurt het zes à acht maanden voor je met een behandeling kan starten. Het gros van de wensouders bestond vroeger uit heterokoppels, maar vandaag komt de helft van de aanvragen van lesbische stellen en bewust alleenstaande moeders." Ook het aandeel buitenlandse wensouders blijft stijgen. Maar de blijvende nood aan donors en het opkomend zaadtoerisme zijn

“De eerste generatie donorkinderen spoort elkaar op, groepeerd zich en laat van zich horen”

niet de enige uitdagingen voor onze fertiliteitscentra. Sinds kort moeit een nieuwe stem zich in het debat: de eerste generatie donorkinderen is nu oud genoeg om op zoek te gaan naar hun biologische vader. Nakomelingen sporen elkaar op, groeperen zich en laten van zich horen.

WOULD I LIE TO YOU, BABY?

“Mijn mama wou geen relatie met een man. Via donorsperma is ze toch zwanger geraakt.” Jana is vandaag eenentwintig en studente verpleegkunde. Ze heeft altijd geweten dat ze donorkind is.

Lore (19) ontdekte het pas een jaar geleden. “Mijn papa was onvruchtbaar. De dokters hadden mijn ouders op het hart gedrukt er niks over te zeggen tegen mij. Ze zeiden dat het onnatuurlijk was en het evenwicht in ons gezin zou verstoren. Dat geheim meedragen moet voor hen heel moeilijk geweest zijn.” Toen de waarheid per ongeluk aan het licht kwam, zakte de grond weg onder Lores voeten. “Je hele leven bouw je een identiteit op rond je mama, papa en jezelf. Plots valt vijftig procent weg. Je voelt je iemand anders, je vervreemdt van jezelf. Echt een gevoel dat ik niemand toewens: je kan het niet oplossen en er niet van weggelopen.”

De twee meisjes vingden bot toen ze bij hun kliniek aanklopten voor antwoorden. Jana was twaalf toen de psychologe haar afschepte met de leugen dat haar dossier niet meer bestond. Lore kreeg vorig jaar op haar vraag naar informatie een droge mail over de wettelijke bepalingen terug. “Dat

Wereldweetjes

- ✕ Net als in Groot-Brittannië, Zweden en Australië is anoniem doneren vandaag niet meer mogelijk in Nederland. Via een getrappt systeem kan een donorkind vanaf zijn twaalfde informatie aanvragen over zijn donor.
- ✕ Ook in Nieuw-Zeeland kan je alleen bekend doneren. Het taboe is er kleiner dan hier. Op geboortekaartjes lees je er soms: “Met dank aan de donor”.
- ✕ In Frankrijk komen lesbische paren niet in aanmerking voor donatie. Gevolg: veel wensouders steken de grens naar België over.
- ✕ In de VS is zaad kiezen een commerciële aangelegenheid. In blinkende brochures kan je sperma shoppen aan de hand van niet-identificeerbare donorinfo als studiekeuze of religie. Zelfs celebrity look-a-likes worden aangeboden.

DONORKIND WORDT ZELF SPERMADONOR

Ties van der Meer werd 34 jaar geleden verwekt via verse spermadonatie. Vandaag is hij voorzitter van de Stichting Donorkind in Nederland en zelf donor, omdat hij gelooft in kunstmatige inseminatie via donorsperma: “Er kunnen heel gelukkige kinderen en gezinnen uit ontstaan.”

Hoe moeten we omgaan met de vragen van donorkinderen?

“Ik denk dat we hen heel serieus moeten nemen, ze zijn de enigen die de ervaring hebben. Ze kunnen zich ook best goed inleven in de belangen van wensouders, omdat ze er zelf bij zijn opgegroeid.”

Je bent vandaag zelf donor, heeft het je blik veranderd?

“Van het eerste aantal kinderen van mijn zaad heb ik gehoord dat ze geboren zijn en dat voelde heel bijzonder. Het is wel anders om donor te zijn dan donorkind. Ik ben

nieuwsgieriger naar mijn donorkinderen dan naar mijn biologische vader. Maar het is ook een rustiger gevoel omdat ik weet dat er een kans is dat die kinderen zich op een dag aan mij bekend zullen maken. Het al dan niet opbouwen van een band zal ik uiteraard bij het kind moeten laten.”

“Ook donors moeten goed begeleid worden. Je moet van tevoren toch even checken of iemand weet waar hij aan begint. Komt hij er wel uit als hij erover moet praten met een toekomstige partner of eigen kinderen? En hoe ga je om met de nieuwsgierigheid en het verlangen om je donorkinderen te zien?”

In Nederland kunnen donorkinderen trapsgevijs informatie krijgen en eventueel zelfs contact zoeken met hun donor.

“Als het anoniem had gemoeten, was ik geen donor geworden. Het is een existentieel verlangen om te weten waar je vandaan komt, net zoals het een existentieel verlangen is van ouders om zichzelf terug te zien in hun kinderen. Ik hoor soms dat zaad maar zaad is - dat is niet helemaal waar. Je wil ook je biologische zelf terug kunnen zien. Kinderen houden van de mensen die hen opvoeden, maar ze zullen ook altijd een verlangen en een loyaliteit voelen naar degene van wie ze afstammen. Dat is hun recht.”

“Soms voel ik me een product. Er is geld voor me betaald. De wetenschap heeft mij in elkaar geknutseld om ons mama blij te maken”

Zal het donoren niet afschrikken als je de anonimiteit niet meer garandeert?

“In Nederland is het aantal donoren eerst inderdaad gedaald, maar tegenwoordig is er geen sprake meer van een tekort, de wachttijd van maximum drie jaar wordt niet overschreden. In Duitsland zijn de rechten van donorkinderen nog groter en daar heb je hetzelfde effect gehad. Na een dip in de eerste twee jaar trekt het aantal donors in de meeste landen weer bij.”

Hoe zou de procedure ideaal moeten verlopen?

“Ik zie drie belangrijke regels om gelukkige donorkinderen en wensouders te krijgen. Eén: er moet

een achterhaalbare donor zijn. Twee: ouders en kinderen moeten er zo vroeg mogelijk over praten en blijven praten. En drie: donorkinderen moeten open kunnen zijn over hun afkomst tegenover hun omgeving. In Nederland is het niet verplicht een donorkind te vertellen hoe het verwekt is. Er wordt ook geen aantekening gemaakt in je medisch dossier, wat ik altijd raar gevonden heb. Bij je eigen verwekking ben je zelf toch ook de patiënt? Dat het gemak van ouders - een moeilijk gesprek uit de weg gaan - boven het recht van een kind gaat, vind ik toch merkwaardig.”

vond ik zo onmenselijk. We weten al heel lang dat adoptiekinderen de behoefte hebben op zoek te gaan naar hun roots. Waarom worden donorkinderen met dezelfde vragen dan genegeerd? Weten wie je genetische ouders zijn, is levensnoodzakelijk. Een maatschappij die toelaat om dat achterwege te houden, gaat de verkeerde kant op.”

Maar het tij lijkt te keren. Twintig jaar geleden dacht men nog dat de waarheid traumatisch zou zijn voor het kind, vernederend voor de ouders en negatief voor de band tussen beiden. Vandaag raakt men er meer en meer van overtuigd dat het verzwijgen een schending is van het recht van het kind en een bedreiging van de integriteit van het gezin. Dokter Tournaye: “Kinderen aanvaarden donorschap meestal probleemloos als je hen er op tijd mee vertrouwd maakt. Licht je hen pas in hun puberteit in, dan loopt dat faliekant af.” Ook hij kreeg al tientallen donorkinderen aan de deur. “Dat komt vaak doordat ouders er weinig over willen vertellen. Jammer, dat taboe moet doorbroken worden. Donatie is het einde van de wereld niet. Als je het goed aanpakt, ligt je kind er echt niet van wakker.”

BLINDE WENS

Vruchtbaarheidsproblemen gaan al eens gepaard met stress en gevoelens van onmacht. Sinds 2007 zijn fertiliteitscentra dan ook verplicht om psychologische begeleiding te bieden. Jana: “Als je de drang voelt om een kind te krijgen, bestaat de kans dat je blind wordt voor andere dingen. Ik weet niet of wensouders wel zelf reëel kunnen inschatten hoe het is om als donorkind op te groeien.”

Lore: “Wij donorkinderen zijn de enigen die daar op kunnen wijzen. En aangezien de meeste donorkinderen niet eens weten hoe ze zijn verwekt, moeten wij - de uitzonderingen - ook voor hen opkomen.”

Om hun belangen te behartigen richtten Lore en twee lotgenoten een paar maanden geleden de vzw Donorkind op. “Er is nood aan sensibilisering. De meeste wensouders fantaseren alleen maar over baby’s en kleuters, ze denken niet aan wat er gebeurt als je opgroeit. Ik ben eens met mijn broer naar een infoavond voor wensouders gegaan - we waren de eerste volwassen donorkinderen die zij zagen. Je zag ze schrikken dat wij er ook een mening over hadden.”

HALF GEWENST

Natuurlijk zijn ze blij dat ze er zijn. Maar hun tenen krullen als ze weer eens horen hoe gewenst ze wel zijn.

Lore: “Ik voel me inderdaad heel gewenst door mijn mama, maar niet per se door de andere helft. Ik denk dat veel mannen meedoen omdat ze geen keuze hebben, uit angst om hun vrouw te verliezen. Geen enkele man kiest er zomaar voor zijn vrouw te laten bevuchten met andermans sperma.

Ik heb nooit een klik gehad met mijn papa. Misschien omdat we niet echt verwant zijn? Omdat hij zich moeilijk kon hechten aan kinderen die biologisch niet van hem zijn en omdat ik dat aanvoelde? Ik zal het nooit met zekerheid kunnen zeggen.”

Jana is wel opgegroeid met de waarheid, maar ook zij heeft weleens moeilijke momenten: “Soms voel ik me een product. Er is geld voor me betaald. De wetenschap heeft mij in elkaar geknutseld om ons mama blij te maken. Ik kan wel relativiseren hoor, maar die gedachten duiken soms op.”

Op internetfora reageren wensouders ongemakkelijk op zulke verzuchtingen. Voelen donorkinderen zich allemaal zo verraden? De waarheid is dat we het gewoon niet weten, omdat we geen correcte cijfers hebben over het aantal donorkinderen in ons land. Buitenlands onderzoek bij lesbische koppels heeft wel geen significante verschillen in welzijn gevonden tussen natuurlijk verwekte en donorkinderen, maar dat is vanzelfsprekend een ietwat andere situatie. Om een beter idee te krijgen van identiteitsproblemen bij kinderen van anoniem zaad is nader onderzoek nodig.

ANONIEME VADER

Als ze over hun donor spreken, verandert de kleur van hun stem. Ze klinken hoopvol, bijna dromerig.

Jana: “Ik zou willen weten hoe hij eruitziet. Hoe hij beweegt, welke *trekskes* hij heeft.” Lore is dan weer benieuwd naar het motief van haar donor: “Deed hij het voor het geld? Of omdat hij denkt dat zijn genen superieur zijn? Het zijn details, maar voor mij maakt het heel veel uit.”

Maar meer dan informatie willen ze niet. “We hebben echt geen nood aan een vaderfiguur. We hoeven niet elke week samen op de koffie en neen, we zijn niet uit op zijn erfenis.”

De meeste landen garanderen de anonimiteit van de donor, maar de laatste jaren is er een duidelijke verschuiving merkbaar naar de zogeheten bekende donatie. Een kind heeft recht op zijn roots, luidt het. ▶

“Donorschap is het einde van de wereld niet. Als je het eerlijk aanpakt, ligt je kind er echt niet van wakker”

Hoe zit het in België?

- ✕ In België verloopt het gros van de donaties anoniem. Bekende donatie is mogelijk maar zeldzaam.
- ✕ Sinds 2007 zijn donors in ons land wettelijk beschermd. Ze kunnen nooit aansprakelijk gesteld worden voor het betalen van alimentatie.
- ✕ De Belgische wet verbiedt het betalen voor lichaamsmateriaal. Een donor heeft wel recht op een onkostenvergoeding. Die schommelt tussen de vijftig en de vijfenzeventig euro per bijdrage.
- ✕ Een donor mag maximum zes vrouwen bevruchten met één of meerdere kinderen. Op basis van huids-, haar-, oogkleur en bloedgroep kunnen donors geselecteerd worden die biologisch aanleunen bij de wensvader. Na zes behandelingen is de bevallingskans 61%.
- ✕ Elk fertiliteitscentrum bepaalt zelf welke donatievormen het accepteert. Zo verwees het katholieke UZ Leuven tot voor kort lesbische stellen door naar andere centra.

WILD ZAAD

Wettelijk vallen er inderdaad vragen te stellen bij donoranonimiteit. Zo stelt het kinder-rechtenverdrag dat elk kind het recht heeft om te weten wie zijn biologische ouders zijn. Dokter Tournaye is tegen: “Je komt daarmee tegemoet aan een hele kleine groep kinderen die echt contact wil met de donor. Uit een onderzoek bij lesbische stellen blijkt dat het de helft van de kinderen niet kan schelen dat ze gedoneerd zijn. Ze hebben twee ouders, ze zijn gezond en gelukkig. Een iets kleinere groep is wel nieuwsgierig. Ze merken bijvoorbeeld dat ze in tegenstelling tot hun ouders goed kunnen tekenen en vragen zich af of dat talent van de donor komt. Maar ook van die groep wil maar een heel klein deel echt contact.” Daarnaast vreest Tournaye bovendien dat zo’n regeling donoren zal afschrikken. “In Nederland moet je nu twee à drie jaar wachten op een behandeling. Dat heeft serieuze gevolgen: veel Nederlanders komen bij ons aankloppen. En heel wat donaties gebeuren *in het wild*, via het internet. Zo verlies je de kwaliteitscontrole op het zaad.”

Wel pleit Tournaye voor een wettelijk kader voor de keuze uit vier donortypes: volledig anonieme donors, profiel donors die anoniem zijn maar met een lijstje basisinfo komen als hobby’s of haarkleur, onbekende donoren met later opvraagbare informatie en tenslotte voor de ouders bekende donors. “Daarenboven zou er een centraal Belgisch coördinatiesysteem moeten komen.”

Daar is Jana ook voor te vinden: “Nu kan je onmogelijk bijhouden hoe vaak een donor doneert, hij kan in verschillende centra terecht die niet per se met elkaar communiceren.” Lore: “Ja, het is echt een reële angst je eigen genen tegen het lijf te lopen. Mijn vriend is ook blond met blauwe ogen. Het zou mijn halfbroer maar eens moeten zijn hè. Als ik iemand leer kennen die niet op me lijkt, valt er een soort rust over me. Hèhè, dat kan al geen familie zijn.”

Om privacyredenen werden er namen in dit artikel gewijzigd.
www.donorkind.be
www.deverdwaaldeooievaar.be
 Facebookgroep Donorkinderen België

GASTCOLUMNIST

Sperma voor de diepvries

Thrillerschrijver Stan Laurysens

De telefoon rinkelt.

Mijn vriendin komt geeuwend uit de badkamer, heel haar cinema open en bloot, in een wolk van parfum. Haar zachte, sponzige borsten hebben de kleur van een pasgewassen baby.

‘Al-lô?’ zeg ik.

‘Ik ben zuster Gislaine, de spermazuster,’ zegt de onbekende stem aan de telefoon. ‘Als je straks naar het AZ Brusselse Ring komt, jongeman, breng je dan een spermakwakje mee van thuis of produceer je ’t hier ter plaatse?’

‘Een spermakwakje, zuster?’ zeg ik. ‘Ik vrees dat ik daar te oud voor ben.’

Zuster Gislaine zucht. ‘Maak je geen zorgen,’ zegt zij. ‘Spermadonoren zijn er in alle soorten, maten en gewichten. Wij hebben een advocaat als spermadonor, een dakwerker, een goochelaar, een rechter, een gevelschilder, zelfs studenten aan de universiteit voor wie afrukken in een potje een soort vakantiejob is...’

‘Breng ik een handdoek mee?’ vraag ik. ‘Of een zakdoek?’

‘Nee hoor, je schrijft je in aan de balie en gaat rechtstreeks naar onze spermabank, dat is ons apart, afgesloten afrukkamertje waar je masturbeert in een steriel plastic potje, met twee milliliter als minimum, dat is ongeveer evenveel als een flinke portie snot die je in één keer in een zakdoek snuit, waarna je sperma wordt gewassen en gediepvriesd...’

Gediepvriesd, denkt ik, akelig woord, stel je voor dat er na negen maand een gediepvriesde baby uitfloept, wat dan?

‘... omdat donorsperma nooit ‘vers’ wordt gebruikt. Alle sperma wordt ingevroren tot de

vervaldatum. Vergelijk sperma met een potje kaassaus in de diepvries, dat verliest z’n smaak ook na verloop van tijd.’

‘Zijn er beperkingen op het aantal kinderen per spermakwakje?’

‘Natuurlijk, jongeman. Het verhaal is bekend van een Britse spermadonor die de biologische vader werd van zeshonderd kinderen. Een Amerikaanse politicus bezwangerde als spermadonor negentien vrouwen toen hij in de race was om president van de Verenigde Staten te worden. Vermits één spermakwakje minstens 39 miljoen zaadcellen telt, kan jij in principe met één kwakje 39 miljoen vrouwen bezwangeren, maar sinds kort bepaalt een verstrengde Belgische wet dat maximaal zes Belgische vrouwen worden bezwangerd met het zaad van één donor. Genoeg gepraat, jongeman. Kom naar het AZ Brusselse Ring en ik zorg ervoor dat het afrukkamertje vrij is.’

‘Heu zuster... zuster...’ stamel ik, ‘straks word ik 67 jaar, ik vrees echt dat ik te oud voor ben voor een afrukkamertje en zo...’

Kwaad smijt zuster Gislaine de hoorn op de telefoon.

‘Wie was dat?’ vraagt mijn vriendin.

‘Verkeerd verbonden,’ zeg ik.

NU IN DE BOEKHANDEL:
Cleo, 15 jaar, rood haar, vader onbekend, de nieuwste thriller van Stan Laurysens waarin Eddy Thielemans van de Cel Vermiste Personen ontdekt dat de vermiste Cleo, Adam en Nikka allemaal verwekt zijn met sperma van een Brusselse spermabank.

